

O artă a artelor

Am fost întrebat asupra relațiilor mele cu teatrul destinat tinerilor spectatori sau creat de ei. Ar fi prea multe de răspuns. Cred că, pentru moment, în puținul spațiu ce-mi stă la dispoziție, aș putea doar să spicuiesc câteva idei și să destăinui unele trăiri. Nici nu știu prea bine de unde să încep. Ar trebui să încep de foarte departe.

Inestimabilele valori ale teatrului, estetice și morale, am început să le descopăr treptat, ca elev, sub atenta priveghere a celui care mi-a călăuzit primii pași, scriitorul (din nefericire, astăzi, prea puțin publicat) Ion Dongorozi. Acesta, profesorul nostru de geografie, cel mai iubit profesor, îndrumător al unui cenaclu literar mult frecventat de elevi, autor al mai multor volume publicate la Editura „Serisul românesc”, conducător (împreună cu poeta Elena Farago) al apreciatei reviste literare „Năzuința”, era, în același timp, și directorul Teatrului Național din Craiova. În această calitate, Ion Dongorozi se preocupa activ de cultura teatrală a elevilor. Țin minte excepționalele șezători literar-artistice de miercuri după amiază la care participau scriitorii sosiți din București și care se încheiau cu o piesă într-un act (acolo l-am cunoscut întâia oară pe Tudor Vianu, Tudor Arghezi etc.) ca și matineele prezentate duminică după amiază, și pe care le vizionam într-o atmosferă de solemnitate aproape religioasă. De la acest exemplar dascăl, cu un atât de important aport în mișcarea artistică olteană, și din prelegerile sale, ținute uneori până și în orele de dirigiență, am aflat că Goethe a fost acela care a denumit teatrul o „artă a artelor”. Și nu fără un anumit temei, deoarece, de peste două mii cinci sute de ani, aceasta pare să fi fost arta prin care omenirea și-a manifestat, în chipul cel mai elocvent cu putință, protestul împotriva nedreptății și silniciei, speranțele, aspirațiile. Că teatrul a fost deci și un admirabil mijloc de înțelegere a evoluției gândirii și, indirect, a unora dintre cele mai pregnante realități din care aceasta s-a născut. Tot de la acest minunat

om de școală și artă am învățat că, prin tot ceea ce are mai valoros și mai dinamic, teatrul împlinește o funcție și instructivă și educativă. Nu în zadar ne asigură Voltaire că „teatrul instruește mai bine decât o carte voluminoasă”, iar Ion Eliade Rădulescu, întemeietorul primului Conservator românesc și al Gazetei Teatrului Național afirmă, între altele, că misiunea teatrului este aceea de a combate viciile societății, de a contribui la dezvoltarea limbii și literaturii și, mai ales, „de a forma gustul unei nații”.

Mai târziu, am avut nesperatul noroc ca, student al Facultăților de chimie, de litere și filozofie ale Universității Bucureștene și ucenic într-ale gazetăriei, să lucrez în aceeași redacție cu Camil Petrescu (fost elev și apoi suplinitor al lui D. Caracostea în liceul unde funcționase mai înainte, tot ca suplinitor, și Ion Dongorozi și unde aveam să predau și eu). Aproximarea de Camil Petrescu — în fața umbrei căruia inima mi se va pleca întotdeauna pios — m-a făcut să devin un și mai bun prieten al teatrului și un adine prețuit al rosturilor sale de dezbateri și problematizare a existenței, de căutare și punere în lumină a adevărului, prin sondarea lucidă a adâncimilor sufletești, cu scopul unei cât mai bune cunoașteri a vieții. Mă impresionau mai cu seamă părerile sale asupra frumosului care, susținea el, „de orice înțeles” ar fi, „în afară de cel de cunoaștere, nu ține de esența artei, deși farmecul lui poate fi uneori amestecător”. Asemenea idei ale lui Camil Petrescu, împărtășite nouă în redacție, ca și altele asupra cărora nu ne putem deocamdată opri sau extinde (nici măcar asupra acelor care se referă la tema atât de ardentă a creației celor tineri), au avut asupra formației mele spirituale o mare influență.

Firește, în consecință, pe toate planurile, am năzuit mult mai mult pentru teatru și, prin intermediul lui, pentru creșterea conștiinței și pentru educația tineretului. Deoarece fac parte dintre aceia care cred cu tărie în misiunea social-educativă a teatru-

lui. Dovadă, într-un fel, fiind, pe de o parte, atît de modestele mele încercări dramatice, cele aproape 50 de piese și seriale de teatru radiofonice, ca *Decebal*, *Tudor Vladimirescu*, *Bălcescu* etc., de teatru la televiziune: *Gheorghe Lazăr*, *Tristan și Isolda* etc., teatru de păpuși și marionete: *Olud și Mureșul*, *Inima mamei*, *Păcală și Tindală*, *Isprăvile viteazului Heracle*, *Prometeu* etc., sau piese destinate teatrului cu scenă obișnuită pentru copii: *Iancu Jianu* (în colaborare cu Aurel Tita), *Avionul de Cluj* (în colaborare cu Constantin Mateescu), *Legenda frumosei Agigea* etc., etc. Pe de altă, încercările de a contribui la cultura teatrală a celor mai tineri spectatori actuali, prin contribuția la lecțiile-spectacol, organizate la Teatrul „Ion Creangă”, în această perioadă cînd teatrul în sine, ca element formativ, doborîdește dintre cele mai hotărîtoare răspunderi.

Dar ceea ce n-am reușit să îndeplinesc eu, din motive ce iarăși cred că nu este cazul să le explic aici, nădăjduiesc să izbîndească tinerii mei cîraci.

Iată de ce am încercat nu numai să stimulez interesul elevilor pentru o cunoaștere mai adîncă a fenomenului teatral, ci să încurajez dorința și mai ales aplicația unora dintre ei de a scrie texte dramatice, în care să-și reflecte o serie de preocupări și frămîntări tinerești personale. În felul acesta, a luat ființă, în cadrul cenaclului literar „Luceafărul”, pe care l-am întemeiat la liceul „Gheorghe Lazăr” în urmă cu două decenii, cerc afiliat secției române a Assitej-ului (Asociația internațională a tinerelor pentru copii și tineret), unde s-au inițiat în tainele teatrului și au început să se formeze ca viitori dramaturgi sau critici teatrali o serie de tineri preocupați activ de această „artă a artelor”.

Ar fi poate destul să amintesc pe scriitorul Mihai Neagu Basarab, fost secretar al cenaclului și conducător al revistei literare a liceului, o personalitate dintre cele mai interesante în scrisul nostru dramatic,

sau pe alți absolvenți mai noi ca Olga Tătaru, Anca Vizdei, Georgeta Matei, Sofia Dobra etc., sau actuali elevi ca Anca Voiculescu, Iolanda Trifu etc., toți încununăți, an de an, pe țară, cu laurii concursurilor „Tineri condeie”, în sectorul de creație dramatică, avînd lucrări tipărite în reviste, jucate la radio sau pe diferite scene, comentați favorabil de presă, uneori, așa cum este cazul studentei Anca Vizdei, cu un volum de piese în curs de apariție editorială.

Cercul, cu toate că s-a bucurat de concursul prețios al mai multor factori: revista „Teatrul”, foruri de specialitate din cadrul Consiliului Culturii și Educației Sociale, radio, televiziune, teatre (și se cuvine a menționa în mod deosebit, din nou, Teatrul „Ion Creangă”), alte reviste de literatură, regizori, scenografi, dramaturgi etc., este încă departe de ținta pe care și-a propus-o. În actuala formație lărgită, prin participarea la activitatea sa a unor tineri studioși din alte licee sau instituții de învățămînt, sub conducerea profesorului și scriitorului Tudor Opriș, dorește să-și dezvolte și să-și îmbunătățească munca, în sensul elaborării pe viitor a unor lucrări dramatice scrise de tineri pentru tineri, la un nivel artistic sporit, în care să se oglindească problemele cele mai actuale și stringente ale tineretului, preocupările majore de a sluji cu abnegație idealurile contemporane ale poporului nostru.

Asemenea cercuri-laborator sînt sigur că s-ar putea înființa cu succes și în alte centre culturale din țară. Iar un studio experimental sau chiar un teatru al tineretului, nu în felul aceluia care există la Piatra Neamț, ci în adevăratul înțeles al cuvîntului, unde să se reprezinte numai lucrări dramatice scrise de tineri pentru tineri (chiar dacă ele vor cuprinde și anumite stîngăcii), pe temeiul preocupărilor lor autentice, exprimate curajos și deschis, rămîne un vis al nostru, tineri și vîrstnici, dar animați de aceleași simțămînte și gînduri, care, cu toate șovăielile de pînă acum, sîntem încredințați că se vor împlini (și nu prea tîrziu) într-o zi.

